

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

ΕΛΙΣ.ΜΕ.

# Η ΓΕΝΟΚΤΟΝΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΟΥ ΠΟΝΤΟΥ

Η ΓΕΝΟΚΤΟΝΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΟΥ ΠΟΝΤΟΥ



ΕΠΕΤΕΙΑΚΗ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗ ΕΣΠΕΡΙΔΑ ΤΟΥ ΕΛΙΣΜΕ

5 Μαΐου 2022



ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

# Η ΓΕΝΟΚΤΟΝΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΟΥ ΠΟΝΤΟΥ

ΕΠΕΤΕΙΑΚΗ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗ ΕΣΠΕΡΙΔΑ ΤΟΥ ΕΛΙΣΜΕ

5 Μαΐου 2022

Αθήνα 2023

**Η ΓΕΝΟΚΤΟΝΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΟΥ ΠΟΝΤΟΥ**  
**ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ**

1η έκδοση: 19 Μαΐου 2023  
© ΕΛΙΣΜΕ

Διεύθυνση έκδοσης: Σάββας Καλεντερίδης  
Οργανωτής-συντονιστής εσπερίδας & έκδοσης: Θεόδωρος Παννιτσόπουλος  
Σελιδοποίηση - σχεδιασμός εξωφύλλου: Σοφία Κεσίδου  
Εικόνα εξωφύλλου: Νίκος Μαστερόπουλος

**Παραγωγή:**  
Εκδόσεις Infoγνώμων  
Φιλελλήνων 14, 10557 Αθήνα  
Τηλ. 2103316036, φαξ 2103250421  
[www.infognomon.gr](http://www.infognomon.gr), [info@infognomon.gr](mailto:info@infognomon.gr)

ISBN: 978-618-86285-3-3

*Επισημαίνεται ότι κατά τον Ν. 2121/1993 και τις Διεθνείς Συμβάσεις όπως η Διεθνής Σύμβαση της Βέρνης (που έχει επικυρωθεί με τον Ν. 100/1975) απαγορεύεται η αναδημοσίευση και γενικά η αναπαραγωγή του παρόντος έργου με οποιονδήποτε έντυπο, ηλεκτρονικό ή άλλο τρόπο είτε μέσω του διαδικτύου (internet), τμηματικά ή περιληπτικά, στο πρωτότυπο ή σε μετάφραση ή άλλη διασκευή, χωρίς γραπτή άδεια του συγγραφέα.*

## Περιεχόμενα

|                                                                                                                  |     |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Χαιρετισμός του Προέδρου του ΕΛΙΣΜΕ Ιωάννη Μπαλτζώ.....                                                          | 9   |
| Πρόλογος του οργανωτή-συντονιστή της εσπερίδας και της έκδο-<br>σης Θεόδωρου Παννιτσόπουλου.....                 | 13  |
| Συντονιστής - Εισηγητές & Εισηγήσεις της Εσπερίδας.....                                                          | 21  |
| Ανακοίνωση - Πρόσκληση της Εσπερίδας.....                                                                        | 22  |
| Κήρυξη έναρξης της Εσπερίδας (Ιωάννης Μπαλτζώης).....                                                            | 23  |
| Παρουσίαση - Χαιρετισμοί εκπροσώπων φορέων της Χώρας και Πο-<br>ντιακών Σωματείων (Θεόδωρος Παννιτσόπουλος)..... | 26  |
| Χαιρετισμός του Υφυπουργού Παιδείας<br><i>Άγγελου Συρίγου</i> .....                                              | 27  |
| Χαιρετισμός του Προέδρου του Ελληνικαναδικού Κογκρέσου<br><i>Θεόδωρου Χαλάτση</i> .....                          | 28  |
| Χαιρετισμός του Αντιπροέδρου του Ελληνικαναδικού Κογκρέσου<br><i>Κώστα Πάππα</i> .....                           | 30  |
| Χαιρετισμός του Προέδρου του ΔΣ του ΣΑΣΙ<br><i>Γρηγόριου Πρεζεράκου</i> .....                                    | 32  |
| Χαιρετισμός του Προέδρου του ΔΣ του ΕΣΜΑ<br><i>Βασίλειου Υφαντή</i> .....                                        | 33  |
| Χαιρετισμός του Προέδρου του ΔΣ της ΕΑΑΑ<br><i>Κωνσταντίνου Τζαβέλα</i> .....                                    | 34  |
| Χαιρετισμός του Προέδρου του ΔΣ της ΑΑΚΕ<br><i>Στέλιου Αλεξόπουλου</i> .....                                     | 35  |
| Εισαγωγική τοποθέτηση συντονιστή Θεόδωρου Παννιτσόπουλου...                                                      | 39  |
| Παρουσίαση βιογραφικού του εισηγητού Δρ. Κωνσταντίνου Φωτιάδη                                                    | 45  |
| Εισήγηση 1η του Δρ. Κωνσταντίνου Φωτιάδη:                                                                        |     |
| <i>Η Γενοκτονία των Ελλήνων του Πόντου</i> .....                                                                 | 47  |
| <i>Η Συμβολή των Προσφύγων στην Ελλάδα. Απολογισμός εκατό<br/>        χρόνων</i> .....                           | 89  |
| Παρουσίαση των Ποντιακών Συλλόγων της περιοχής Αμυνταίου....                                                     | 109 |

|                                                                                                                                      |     |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Χαιρετισμός της Αντιδημάρχου<br><i>Ελένης Γυρίκη</i> .....                                                                           | 111 |
| Χαιρετισμός του Γενικού Γραμματέα Συνδέσμου Ποντιακών Σωματείων Δυτικής Μακεδονίας και Ηπείρου<br><i>Βασιλείου Αλεξανδρίδη</i> ..... | 112 |
| Χαιρετισμός του Προέδρου της Στέγης Ποντίων Αμυνταίου<br><i>Δημητρίου Μιχαλίδη</i> .....                                             | 114 |
| Παρουσίαση του βιογραφικού της εισηγητού Δρ. Άννας Κωνσταντινίδου.....                                                               | 117 |
| Εισήγηση 2η της Δρ. Άννας Κωνσταντινίδου:<br><i>Πόντος - Ιστορία και πολιτισμός</i> .....                                            | 119 |
| Παρουσίαση του βιογραφικού της εισηγητού καθηγήτριας Γιώτας Ιωακεμίδου.....                                                          | 141 |
| Εισήγηση 3η καθηγήτριας Γιώτας Ιωακεμίδου:<br><i>Η Ποντιακή Διάλεκτος - Η Κιβωτός του Ομήρου</i> .....                               | 143 |
| Παρουσίαση του βιογραφικού του εισηγητού ανχη ε.α. Σάββα Καλεντερίδη.....                                                            | 158 |
| Εισήγηση 4η Ανχη ε.α. Σάββα Καλεντερίδη:<br><i>Το Αντάρτικο του Πόντου</i> .....                                                     | 159 |
| Κλείσιμο εσπερίδας από τον συντονιστή.....                                                                                           | 172 |
| Κήρυξη πέρατος της εσπερίδας από τον πρόεδρο του ΕΛΙΣΜΕ Ιωάννη Μπαλτζώη.....                                                         | 172 |
| Φυλλάδιο του ΕΛΙΣΜΕ.....                                                                                                             | 174 |
| Εκπρόσωποι φορέων που χαιρέτισαν την Εσπερίδα.....                                                                                   | 176 |
| Χορηγοί.....                                                                                                                         | 177 |

Εσπερίδα ΕΛΙΣΜΕ: Η Γενοκτονία των Ελλήνων του Πόντου

[\(3\) Live: Η Γενοκτονία των Ελλήνων του Πόντου - YouTube](#)

(Περίληψη Βιβλίου)

### Η ΓΕΝΟΚΤΟΝΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΟΥ ΠΟΝΤΟΥ

Το Ελληνικό Ινστιτούτο Στρατηγικών Μελετών (ΕΛΙΣΜΕ), συνεχίζοντας την παράδοση έκδοσης χρήσιμων, εθνικών και ιστορικών βιβλίων, παρουσιάζει με υπερηφάνεια το παρόν βιβλίο “Η Γενοκτονία των Ελλήνων του Πόντου”, συλλογικής μνήμης και απόδοσης τιμής, για ένα έγκλημα κατά του Ελληνισμού, μια γενοκτονία εις βάρος των Ελλήνων του Πόντου από την κατά παράδοση γενοκτόνα Τουρκία, που για χρόνια, η Ελλάδα δεν τολμούσε να το αναδείξει στις κολοσσιαίες διαστάσεις του.

Το βιβλίο αποτελεί αποτύπωση της επετειακής διαδικτυακής εσπερίδας με θέμα : “ Η Γενοκτονία των Ελλήνων του Πόντου”, που πραγματοποίησε το ΕΛΙΣΜΕ στις 5 Μαΐου 2022, με εκλεκτούς εισηγητές, από τους πλέον ειδικούς για τα θέματα της εσπερίδας μας, ο καθένας με πολύ αξιόλογο αποτύπωμα στο αντικείμενό του.

Στο βιβλίο περιλαμβάνονται οι εισηγήσεις, του καθηγητή κ. Κωνσταντίνου Φωτιάδη με θέμα «Η Γενοκτονία των Ελλήνων του Πόντου», της Δρ Άννας Κωνσταντινίδου του ΑΠΘ με θέμα «Πόντος – Ιστορία και Πολιτισμός», της καθηγήτριας κ. Παναγιώτας – Γιώτας Ιωακειμίδου με θέμα «Ποντιακή Διάλεκτος – Η Κιβωτός του Ομήρου» και του Συνταγματάρχη ε.α και Γεωπολιτικού αναλυτή κ. Σάββα Καλεντερίδη με θέμα «Το αντάρτικο του Πόντου».

Στην εισήγηση του με θέμα : “ Η Γενοκτονία των Ελλήνων του Πόντου ” ο καθηγητής του Α.Π.Θ. και Κοσμήτορας Παιδαγωγικής Σχολής Φλώρινας, Δρ. Κωνσταντίνος Φωτιάδης, αναφέρεται με τεκμηριωμένα στοιχεία στο ιστορικό της Γενοκτονίας του Ποντιακού Ελληνισμού και παράλληλα αναλύει την πορεία διεκδίκησής της και τη στάση της επίσημης πολιτείας.

Στο δεύτερο μέρος της εισήγησης, που παρουσιάζουμε συμπληρωματικά ως μέρος της εσπερίδας με θέμα “ Η Συμβολή των Προσφύγων στην Ελλάδα - Απολογισμός Εκατό Χρόνων”, περιγράφει ο κύριος Φωτιάδης όσα δραματικά “βίωσαν στο πετσί τους” οι πρόσφυγες με την άφιξή τους στην Μάνα Ελλάδα, αποκαλύπτοντας δραματικά όσα βίωσαν οι πατέρες μας.

Η Δρ Άννα Κωνσταντινίδου ως Ιστορικός - Διεθνολόγος με την εισήγησή της με θέμα : «Πόντος – Ιστορία και Πολιτισμός», μας μιλάει για την Ιστορία και τον Πολιτισμό του Πόντου, τα ήθη και έθιμά τους και τις παραδόσεις τους .

Ειδικότερα αναφέρεται στην ιστορία από τον Β’ αποικισμό στα Βασίλεια του Πόντου και την Αυτοκρατορία της Τραπεζούντας, στους Κρυπτοχριστιανούς του Πόντου, στους Πόντιους στη Ρωσία, στην Οικονομία στο Πόντο ως μια κατ’ εξοχήν εύφορη και πλούσια περιοχή σε βλάστηση και παραγωγή, στην Παιδεία και τον Ευεργετισμό στον Πόντο, στον οποίο λειτουργούσαν όλων των ειδών τα εκπαιδευτήρια και στις δύο βαθμίδες της εκπαίδευσης, στην Αρχιτεκτονική και Κατοικία στον Πόντο, αναφερόμενη στους παράγοντες που διαμόρφωσαν την αρχιτεκτονική τυπολογία της κατοικίας στον Πόντο, στην Ποντιακή Διάλεκτο και στα Έθιμα και Παραδόσεις, Χορούς και Διατροφή στον Πόντο, όπου η οικογένεια ήταν πατριαρχική, συγκεντρώνοντας κάτω από το ίδιο σπίτι και με ενιαίο νοικοκυριό τρεις γενιές.

Η Καθηγήτρια κυρία Γιώτα Ιωακειμίδου με την εισήγησή της με θέμα: " Η Ποντιακή Διάλεκτος - Η Κιβωτός του Ομήρου " μιλάει για την Ποντιακή διάλεκτο, την ιστορική της διαδρομή μέχρι σήμερα και τον αγώνα διάσωσης της, ακόμη και μέσα από τα πολιτιστικά δρώμενα, τα ήθη και έθιμά τους, που μεταλαμπαδεύονται από γενιά σε γενιά των Ποντίων μέσα από την καθημερινότητά τους αλλά και μέσα από οργανωμένους συλλόγους.

Με την εισήγησή της η κυρία Ιωακειμίδου αποδεικνύει ότι η Ποντιακή διάλεκτος αποτελεί "μνημείο μνήμης" και είναι η κληρονόμος του Ομήρου. Η Ποντιακή είναι η γλώσσα της Επικής Ποίησης, του Ομήρου και της Λυρικής Ποίησης. Ακόμα και ο Ηρόδοτος και οι προσωποκρατικοί γράφουν στην Ιωνική. Έτσι στο υπόβαθρό της παρέμεινε η Ιωνική διάλεκτος και έχουμε διατήρηση λέξεων και εκφράσεων που συναντάμε και στην Οδύσσεια.

Ο Συνταγματάρχης ε.α. κύριος Σάββας Καλεντερίδης με την εισήγησή του με θέμα : " Το Αντάρτικο του Πόντου " αναφέρθηκε σε όλα αυτά τα στοιχεία, που οδήγησαν στην γέννηση του Αντάρτικου του Πόντου.

Προσπάθησε σε πολύ αδρές γραμμές να αναφερθεί στις ηρωικές στιγμές αντίστασης των Ελλήνων του Πόντου που δεν έχουν καταγραφεί τουλάχιστον από τη στρατιωτική ιστορία, για να έχουμε έγκυρα συγγράμματα για αυτές τις ηρωικές στιγμές, τον επικό αγώνα των Ελλήνων του Πόντου.

Όπως τόνισε ο Πρόεδρος του ΔΣ του ΕΛΙΣΜΕ Στρατηγός Ιωάννης Μπαλτζώης στον χαιρετισμό του με την κήρυξη έναρξης της εσπερίδας, η διοργάνωση της σημαντικής αυτής Εσπερίδας από το ΕΛΙΣΜΕ, με επιστέγασμα την έκδοσή της στο παρόν βιβλίο, αποτελεί για το ΕΛΙΣΜΕ και για όλους μας τη μέγιστη απόδοση οφειλόμενης τιμής, διατήρησης της μνήμης και επιβράβευσης των προγόνων μας, των Ελλήνων του Πόντου που χάθηκαν ξεριζωμένοι από την Πατρίδα, για το πνεύμα ελευθερίας, ανεξαρτησίας και ανυπακοής τους στα τάγματα εργασίας και τις αναγκαστικές επιστρατεύσεις των Οθωμανών.

Ταυτόχρονα αποτελούν την καλύτερη παρακαταθήκη αρχών και αξιών αλλά και σφυρηλάτησης του σθένους και του ηθικού των επερχόμενων γενεών, που τόσο αναγκαία είναι στις μέρες μας, με τις δυσκολίες που βιώνουμε ως Χώρα, με τις τάσεις επανάληψης του επιθετικού αναθεωρητισμού, των αυταρχικών συμπεριφορών, τις παραβιάσεις κάθε έννοιας διεθνούς δικαίου, αλλά και γενοκτονίας λαών, από τον προαιώνιο εχθρό του γένους μας, την Τουρκία.

Για την ενημέρωσή σας, το βιβλίο με το DVD της εσπερίδας άρχισε ήδη να αποστέλλεται σε ξένες πρεσβείες στη Χώρα, σε πρεσβείες και σε Γενικά Προξενία της Χώρας μας στο εξωτερικό, σε Ποντιακές Οργανώσεις και Συλλόγους στην Ελλάδα και το εξωτερικό, καθώς και σε καθ' ύλην αρμόδια υπηρεσία, προκειμένου να ενημερωθούν άπαντες με τα σημαντικά αυτά στοιχεία και να οπλιστούν με γνώσεις, με επιχειρήματα αναγκαία στον αγώνα όλων μας, δηλαδή της αναγνώρισης της Γενοκτονίας των Ελλήνων του Πόντου από την διεθνή κοινότητα.

## **Χαιρετισμός του Προέδρου ΔΣ της Α.ΑΚ.Ε Στυλιανού Αλεξόπουλου, Απτχου(Ι) ε.α.**

Αξιότιμα μέλη του ΕΛΙΣΜΕ, εκλεκτοί συμμετέχοντες,

Ευχαριστώ θερμά εκ μέρους του Δ.Σ. της Α.ΑΚ.Ε., το Ελληνικό Ινστιτούτο Στρατηγικών Μελετών για την τιμή να με προσκαλέσει να απευθύνω σύντομο χαιρετισμό και να παρακολουθήσω την αποψινή Επετειακή Εσπερίδα.

Αποτίουμε σήμερα φόρο τιμής στη Γενοκτονία των Ελλήνων του Πόντου και στους χιλιάδες μάρτυρες, οι οποίοι πότισαν με το αίμα τους την ποντιακή γη.

Πριν από 100 και πλέον χρόνια, ο αετός του Πόντου, το προαιώνιο σύμβολο της αυτοκρατορίας της Τραπεζούντας, λαβώθηκε από τις άνανδρες επιθέσεις των στρατιωτικών και παραστρατιωτικών ομάδων των Νεοτούρκων.

«Προτιμώ ιπτάμενος ως αετός να πέσω, παρά έρποντας να ζήσω».

Αυτά είναι τα λόγια του τελευταίου Μητροπολίτη Τραπεζούντος Χρύσανθου, του μετέπειτα Αρχιεπισκόπου Αθηνών κατά τη γερμανική κατοχή.

Τα λόγια αυτά αντιπροσωπεύουν απόλυτα την ηρωική φύση του ποντιακού ελληνισμού, που συνέδεσε το όνομά του με το ξεριζωμό, την προσφυγιά, την αντίσταση στη βαρβαρότητα και τη θυσία για την Πατρίδα και τα ιδανικά του έθνους.

Δεν ήταν όμως η πρώτη φορά που ο ηρωικός ποντιακός λαός γνώριζε τη βία και τους διωγμούς. Για αιώνες ο Πόντος αποτελούσε, πατρίδα με ιστορία, παραδόσεις, ήθη, έθιμα και θρησκεία, ήταν ένα αναπόσπαστο κομμάτι του Ελληνισμού. Από την πτώση όμως της αυτοκρατορίας της Τραπεζούντας το 1461, γνώρισε συνεχείς προσπάθειες για βίαιο εξισλαμισμό του με αποκορύφωμα την προσχεδιασμένη, προγραμματισμένη, συστηματική και μεθοδευμένη δίωξη των Ελλήνων στις αρχές του 20ου αιώνα. Η απόφαση για τον αποδεκατισμό του Ποντιακού Ελληνισμού λήφθηκε από τους Νεότουρκους το 1911, εφαρμόστηκε κατά τη διάρκεια του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου και ολοκληρώθηκε από το Μουσταφά Κεμάλ την περίοδο 1919 – 1923.

Η γενοκτονία του Ποντιακού Ελληνισμού (1914-1923), η οποία έχει διαπιστωμένα πάνω από 353.000 θύματα, είναι ένα ακόμη από τα πιο φρικτά εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας, μία ακόμη μεγάλη γενοκτονία του 20ου αιώνα μαζί με την Αρμενική και την Εβραϊκή. Η γενοκτονία των Ποντίων έχει τις ίδιες ηθικές αναλογίες με αυτές των Εβραίων και των Αρμενίων και αποτελεί για το έθνος μας ημέρα πένθους. Δυστυχώς όμως αποτελεί και τη λιγότερο γνωστή και περισσότερο αγνοημένη. Ακόμη και μέχρι πρόσφατα από την ίδια την ελληνική πολιτεία και την ελληνική κοινωνία.

Το υψηλό φρόνημα και η ελληνική συνείδηση των Ποντίων, παρότι ζούσαν αποκομμένοι από τον εθνικό κορμό στα βόρεια της Μικράς Ασίας, αποδεικνύει ότι είναι ευθύνη και χρέος μας να μεταδώσουμε την ιστορική μνήμη και να αγωνιστούμε για τη διεθνή αναγνώριση της Γενοκτονίας.

Χρέος και τιμή η διαφύλαξη της μνήμης των θυμάτων του Πόντου!

Χρέος και τιμή για τις χιλιάδες ψυχές των Ελλήνων του Πόντου που αναζητούν δικαίωση!

Είναι ευτύχημα ότι υπάρχουν φορείς όπως το ΕΛΙΣΜΕ που συνεχίζουν και τιμούν και επεξεργάζονται επιστημονικά τη Γενοκτονία των Ποντίων. Θέλω να εκφράσω τα συγχαρητήρια μου στους οργανωτές της Εσπερίδας, στον Πρόεδρο και το Διοικητικό

Συμβούλιο του ΕΛΙΣΜΕ για την πρωτοβουλία τους αυτή. Θέλω επίσης να διαβεβαιώσω ότι η Αεροπορική Ακαδημία Ελλάδος είναι πάντοτε ανοικτή για συνεργασίες με φορείς κύρους, όπως το ΕΛΙΣΜΕ, προκειμένου να προωθούμε από κοινού δράσεις με θέμα τα στρατιωτικά, αμυντικά και εθνικά ζητήματα.

Θα κλείσω με τα λόγια ενός μεγάλου πόντιου πολιτικού, του Λεωνίδα Ιαπωνίδη, που μαρτυρούν τον αιώνιο πόνο των Ποντίων αδελφών μας για την Πατρίδα τους:

*«Ηρώων και μαρτύρων συ εγένου γεννήτωρ, δι' ό και ύμνον σοι αναπέμπομεν και όρκον δίδομεν πίστεως: Ξηρανθήτω ημίν ο λάρυγξ εάν επιλαθώμεθά σου ω Πάτριος Ποντία γη».*

Με ιδιαίτερη τιμή,

Στυλιανός Αλεξόπουλος  
Αντιπτέραρχος (Ι) ε.α., Πρόεδρος Δ.Σ. Α.ΑΚ.Ε.

\_\_\_\_\_ // \_\_\_\_\_